

Tips och aktiviteter för temat totalförsvaret

Beredd – inte rädd

Lära och leva i osäkra tider

Ni skapar er motståndskraft genom förberedelse och övning. Med denna tipslista kan ni minska istället till att starta upp ert totalförsvarsarbete.

Planering

Planera ert arbete i flera steg. Använd de digitala konferenserna *Lära och leva i osäkra tider del 1* och *Lära och leva i osäkra tider, del 2* som gemensam grund att utgå från.

1. Förberedelse

Se konferenserna <https://www.lararfortbildning.se/landningssida/lara-och-leva-i-osakra-tider/> för att skapa en likvärdig grundläggande förståelse i kollegiet. Notera vad ni tar med er från informationen från myndigheterna samt det som andra kommuner och skolor har gjort. Starta upp ert arbete utifrån dessa punkter.

2. Planering

Hur och när ska ni planera för ert arbete, och för att öva? Vad kan ni välja bort för att skapa utrymme för detta tema? Skapa med fördel ett årshjul där ni skapar utrymme för totalförsvarskunskap kopplat till ordinarie verksamhet på olika sätt. Använd tipslistan nedan för att hitta aktiviteter och inspiration.

Fundera också över vem som ska göra vad, och vilka som ska ingå i en eventuell arbetsgrupp för ert totalförsvarsarbete.

3. Övning/temadag/temavecka (vecka 39)

Koppla ert arbete till beredskapsveckan, och öva konkret på det ni planerat.

<https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/samlat-stod-till-kommuner/beredskapsveckan/>

4. Utvärdering

Hur gick det? Vad vill ni arbeta vidare med? Vilka lärdomar har ni fått genom arbetet? Fortsätt utveckla ert totalförsvarsarbete på det sätt som verksamheten behöver.

Tips och aktiviteter för temat totalförsvaret

Övergripande organisation	
Skapa en gemensam kunskapsbas genom Forsvarsmaktens grundutbildning: "Tillsammans är vi totalförsvaret." https://totalforsvarskunskap.se/elev/	Låt all personal genomföra utbildningen.
Skapa en krismeny som inte kräver tillagning eller uppvärmning vid till exempel ett längre elavbrott. Här hittar du mer information: https://www.livsmedelsverket.se/om-oss/publikationer/sok-publikationer/handbocker-och-verktyg/beredskapshandbok-for-offentliga-maltider?pub=show	Tillaga och servera beredskapsmenyn.
Vatten	
Skaffa dunkar eller annat att hämta vatten i. Ta reda på var kommunen kommer att placera vattentankar vid en kris.	Öva på att hämta vatten på den plats som gäller om vattenbrist skulle uppstå.
Förbered alternativ till vattentoaletter	Öva på att informera elever och personal om de alternativa toaletterna.
Kommunikation	
Se till att nödvändiga dokument finns tillgängliga även utanför förskolans eller skolans digitala system. Exempel på alternativ kan vara att uppgifter finns tillgängliga på papper eller via alternativa digitala lagringslösningar. - krisplaner - närvarolistor - betygskatalog - nödvändiga kontaktuppgifter.	Öva på att använda dokument utanför skolans digitala system.
Planera för digital hemundervisning med elever spridda över landet, och utomlands.	Öva på att kommunicera och undervisa digitalt.
Föreställ er att flyglarmet går under skoldagen. Gör en plan för hur ni agerar.	Öva på att hantera stress och oro, samt kommunicera i händelse av flyglarm.

Undersök var närmaste skyddsrum finns och gör en plan för hur en inrymning/utrymning ska gå till.	Öva på att utrymma till skyddsrum.
Undersök vilka reservsystem som finns för eldriven teknik och till exempel brandlarm.	Öva på att använda reservsystem och alternativ till elektriska larm och eldriven teknik.
Påverkan och psykologiskt försvar	
Vilka strategier behöver vi ha för att skydda oss mot informationspåverkan?	Öva på att använda kanaler för trovärdig och säker information. Diskutera vad som behöver lyftas i kollegiet och med eleverna.
Planera för att hantera stress och otrygghet i ett osäkert omvärldsläge.	Diskutera hur ni bemöter elevers tankar och frågor. Hur kan ni lyfta det här i undervisningen?
Planera för att bemöta oro, stress och kris hos personalen.	Skapa en handlingsplan med tydlig ansvarsfördelning och konkreta åtgärder.
Film och övning. Rädd eller beredd - att använda för personalutbildning. (1-2 timmar)	https://www.msb.se/sv/rad-till-privatpersoner/forbered-dig-for-kris/film-och-ovning-radd-eller-beredd/filmer-om-sveriges-beredskap/

Undervisning högstadiet och gymnasiet

Utgå gärna från följande tanke:

Vad av ert vanliga arbete går att anpassa så att det vinklas mot det här temat?

Övergripande om totalförsvarets olika delar - grundläggande digital utbildning	
Läs allmän lärarhandledning till utbildningsmaterial "Tillsammans är vi totalförsvaret". Här får du stöd för planering och genomförande av utbildningsmaterial/digital utbildning. https://totalforsvarskunskap.se/app/uploads/2022/12/Lararhandledning_Totalforsvar_Allman_del_221209.pdf	Genomför utbildning "Tillsammans är vi totalförsvaret" med eleverna. https://totalforsvarskunskap.se/elev/ Använd en temadag eller enskilda lektioner till detta. Eleverna bör genomföra samtliga delar av utbildningen.
Se över hur temat kan knyta an till kursplaner för olika ämnen, samt när det passar att lägga in olika uppgifter i samband med ordinarie undervisning. Diskutera hur det stora flertalet elever och personal på skolan kan engageras med olika aktiviteter.	Skapa ett årshjul eller annan översiktsplanering för tema totalförsvaret i undervisningen. När planerar och genomför ni olika insatser kopplat till temat? Markera i årshjulet för att koppla till ämnen och periodiserat arbete.
Formulera egna mål med arbetet, eller välj bland målen som finns i lärarhandledningen. Knyt aktiviteter till målen utifrån övriga punkter i den digitala utbildningen och från tipslistan.	https://totalforsvarskunskap.se/app/uploads/2022/12/Lararhandledning_Totalforsvar_Allman_del_221209.pdf
Genomför den digitala utbildningen. Använd lärarhandledningen som är kopplad till utbildningens olika avsnitt för att fördjupa och aktivera elevernas kunskaper. (Förslag: arbeta med varje kapitel en lektion. Finns även möjlighet till fördjupning.)	https://totalforsvarskunskap.se/app/uploads/2023/02/Lararhandledning_Totalforsvar_Digital_utbildning_Kunskapslyft_totalforsvar_230223.pdf
Koppla temat till styrdokument och bedömningsgrunder. Genomför de examinerande uppgifterna och återkoppla till elever.	https://totalforsvarskunskap.se/app/uploads/2023/02/Lararhandledning_Totalforsvar_Digital_utbildning_Kunskapslyft_totalforsvar_230223.pdf
Använd den spelifierade utbildningsdelen "Tillsammans är vi totalförsvaret - spelet" för att låta eleverna befästa och testa sin attityd och sina kunskaper om totalförsvaret. (En lektion)	Totalförsvarkunskap.se

Det civila försvaret - en del av totalförsvaret	
Filmklipp: Övergripande info om MSB. Diskutera och reflektera över det ni fick veta i filmklippet. Vad var nytt? (Filmklipp ca 10 minuter. Diskussionstid tillkommer).	https://urplay.se/program/229357-ur-samtiden-ar-var-beredskap-god-msbs-uppdrag
Undervisa om krisberedskap - Rädd eller beredd.	https://rib.msb.se/filer/pdf/29833.pdf
Genomför undervisningsaktiviteter med diskussionsduken från MSB. (1-2 lektioner)	https://www.msb.se/skola
MSB:s Lilla Krisinfo. Titta på teman tillsammans, lyssna på larmsignaler och diskutera. (1-5 lektioner)	https://lilla.krisinformation.se/
Film och övning. Rädd eller beredd - att använda i undervisningen. (1-2 lektioner)	https://www.msb.se/skola
Psykologiskt försvar och informationspåverkan	
Informationspåverkan. Digital webbutbildning. (Genomförande ca 45 minuter, diskussioner tillkommer.)	https://www.msb.se/skola
Testa era kunskaper om illasinnade påverkansfenomen - quiz. (Ca 10 minuter)	http://botaroch troll.ri.se/
Rusta ditt psykologiska försvar. Samtal om vad psykologiskt försvar innebär och hur man kan rusta sig för att klara påfrestningar. (Lyssningstid 35 minuter, diskussioner tillkommer.)	https://open.spotify.com/episode/13JDcRpZJDxMGfuMuKF-nld?si=LeHlff7jTW-g4MuYd7XmX-A&dd=1&nd=1 Diskutera och låt eleverna sätta ord på det de fått höra.
Samtal om källkritik (Filmklipp ca 10 minuter, diskussioner tillkommer)	https://lajka.prinsparetsstiftelse.se/natet-och-demokratin/
Genomför workshop "kunnig på nätet". (1-2 lektioner)	https://www.ri.se/sv/vad-vi-gor/projekt/kunnig-pa-natet-spridning-och-utveckling
Mediekompass: Hjälpmiddel för lärare, bibliotekarier och andra pedagoger i undervisning om medie- och informationskunnighet (MIK).	Elevsidorna: Hem - Mediekompass

<p>Digiteket: Digital fortbildning och inspiration som främst vänder sig till bibliotekspersonal som vill förbättra sina kunskaper kring digitala frågor. Digiteket drivs av en redaktion på Malmö stadsbibliotek på uppdrag av Kungliga biblioteket.</p>	<p>https://digiteket.se/</p>
<p>MIK-biblioteket: ett digitalt bibliotek med MIK-material för lärare och skolbibliotekarier. Hemsidan är öppen för alla.</p>	<p>https://mikbiblioteket.se/. Gå med i nyhetsbrevet för att få de senaste nyheterna kring MIK Biblioteket.</p>
<p>Svensk version av "Bad news game", ett webbaserat samhällsspel utvecklat av Cambridge University. I spelet ska man ljuga och manipulera sin omgivning för att skapa sig en så stor följarskara och så många läsare som möjligt av de, oftast, fejkade nyheter, åsikter eller annat man sprider via sociala medier och andra medier. Tanken bakom det hela är att spelaren ska bli mer källkritisk och enklare kunna identifiera när den exponeras för verkliga så kallade fake news eller andra påverkanskampanjer i sociala medier. Målgrupp 15–35 år. (1–2 lektioner)</p>	<p>https://www.badnewsswedish.eu/#intro.</p>
<p>Lärohandledning "Källkritik och digital kompetens": Öppen och kostnadsfri digital läroresurs från Internetstiftelsen. Lektionsbanken innehåller ca 140 färdiga lektioner med fokus på skrivningarna om digital kompetens i läroplanen för grundskolan, Lgr22. Lektionerna spänner över många skolämnen och olika aspekter av digital kompetens.</p>	<p>https://digitalalektioner.se/app/uploads/2022/03/kallkritik-och-digital-kompetens-lararhandledning.pdf</p>
<p>Svåra frågor i klassrummet. Hur antidemokratiska uttryck, förintelseförnekelse och "alternativa fakta" kan bemötas. Forum för levande historia. (1–3 lektioner).</p>	<p>https://www.levandehistoria.se/sites/default/files/material_file/att_undervisa_om_svara_fragor_i_klassrummet_-_lararhandledning.pdf (levandehistoria.se)</p>

<p>Nyhetsvärderaren är ett verktyg som lär ut en evidensbaserad metod för källkritik på nätet. Verktöget kan användas av lärare och kursledare för att undervisa om källkritik, men också av alla som på egen hand vill träna upp sin källkritiska förmåga. Flera år av forskning och utveckling ligger bakom verktöget, som är gratis att använda.</p>	<p>Nyhetsvärderaren (nyhetsvarderaren.se)</p>
<p>Blandade aktiviteter på temat</p>	
<p>Öva på att hitta skyddsrum, nära skolan, nära hemmet, nära träningen eller på andra platser där eleverna vistas. (20 minuter)</p>	<p>Låt eleverna testa MSB:s sida för att söka efter skyddsrum: https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/befolkningsskydd/skyddsrum/hitta-ditt-narmaste-skyddsrum/</p>
<p>Ta reda på mer om vad som gäller för skyddsrum. (En lektion)</p>	<p>https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/befolkningsskydd/skyddsrum/fragor-och-svar-om-skyddsrum/ Låt eleverna i grupper sammanställa information om det som gäller, skapa till exempel en plansch eller en presentation. Redovisa i tvärgrupper eller helklass.</p>
<p>Frivilliga försvarsorganisationer</p>	
<p>Undersök elevernas förkunskaper: Vilka frivilliga försvarsorganisationer känner de till? Vad tror de att dessa organisationer gör, och vilka tror de är medlemmar i dem? (1-2 lektioner)</p>	<p>Undersök olika frivilligorganisationer som arbetar med kris och försvar. https://www.krisinformation.se/detta-gor-samhallet/mer-om-sveriges-kris-hanteringssystem/samhallets-ansvar/frivilligorganisationer Vad har de gemensamt? Vad skiljer dem åt?</p>
<p>Boka ett besök/en föreläsare från en frivillig försvarsorganisation.</p>	<p>Genomför besöket och efterarbete på lämpligt sätt.</p>
<p>Utställningen Rädd eller beredd. Se över turnéplanen och se om utställningen kommer att besöka en plats nära er.</p>	<p>Utställningen är bokad för år 2023, men inför kommande år kan ni vara med och boka den. Se mer på webbsidan: https://sfhm.se/radd-eller-beredd/utstallning/</p>

<p>Boka en skolinformatör från Försvarsmakten – en lektion om Försvarsmakten. (1-2 lektioner)</p>	<p>https://www.forsvarsmakten.se/sv/information-och-fakta/for-skolor-och-ungdomar/boka-en-forelasning/</p>
<p>Information om totalförsvarsplikt, mönstring och värnplikt</p>	<p>https://www.pliktverket.se/monstring-och-varnplikt/monstring</p>
<p>Digital informationsträff om mönstring och värnplikt. (ca 2 h, men går att dela upp)</p>	<p>https://pliktverket.se/monstring-och-varnplikt/monstring/digital-informationstraff</p>
<p>Det är eleverna fyller 18 år ska de flesta svara på mönstringsunderlaget. Det är ett webbformulär med ca 40 frågor.</p> <p>I mars samma år väljer Plikt- och prövningsverket ut ca 25 000 som får besked om att de ska mönstra. Själva mönstringen sker någon gång mellan maj (när eleverna går i andra året på gymnasiet) till april (det år de går tredje året på gymnasiet) och eleverna får besked två månader innan sin mönstringsdag.</p> <p>För de 7 000 som ska genomföra grundutbildning med värnplikt sker inryck ifrån juni efter det att de gått ut gymnasiet.</p>	<p>Plikt- och prövningsverket har i sin myndighetsinstruktion ett informationsuppdrag att informera de totalförsvarspliktiga om sina skyldigheter och rättigheter. Information om hela mönstringsprocessen finns på vår hemsida. Ni kan även kontakta vårt Kontaktcenter: 0771-24 40 00 kontaktcenter@pliktverket.se</p> <p>På Youtube finns instruktionsfilmer om vad som sker under mönstringen https://www.youtube.com/playlist?list=PL5U4neeRnCvHKigtfrRhZrRs-dmnrZst1m</p>
<p>Arbeta med information om totalförsvarsplikten. (1-2 lektioner)</p>	<p>Låt eleverna läsa mer om mönstring och värnplikt. https://pliktverket.se/monstring-och-varnplikt/totalforsvarsplikten https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/krigsorganisation-och-krigsplacering/totalforsvarsplikt/</p> <p>Låt eleverna diskutera och beskriva det som gäller för totalförsvarsplikten.</p>

För yngre barn lågstadiet/mellanstadiet

Använd webbplatsen *Lilla Krisinfo*:
<https://www.forsvarsmakten.se/sv/information-och-fakta/for-skolor-och-ungdomar/boka-en-forelasning/>

Låt teman från *Lilla Krisinfo* bli ingångar till undervisningen.

För det kollegiala utvecklingsarbetet

- Vad från tipslistan ska vi starta upp med?
- När ska vi göra det?
- Vem ansvarar?
- Hur planerar vi genomförandet?
- Vilket blir nästa steg?

Scenarier att diskutera

I undervisningen och i vår kommunikation är vi vana vid att använda digitala verktyg och läromedel. Det kommer inte att vara möjligt om nätet slutar fungera, och vid långvariga elavbrott.

- Hur förbereder vi oss för att datorer, telefoner och surfplattor blir urladdade, och att nätet slutar fungera?
- Vad ska vi använda för utrustning i undervisningen?
- Hur förbereder vi oss för att kommunicera internt och externt utifrån att digital kommunikation ligger nere?

Det kan också vara så att digitala kanaler är de enda som fungerar vid krig.

- Hur planerar och förbereder vi för digital hemundervisning, där alla eller många elever har flytt eller satt sig i säkerhet på annan plats?
- Vad behöver vi tänka in kring psykosociala faktorer?
- Hur kan vi säkra upp våra digitala kanaler?

Påverkanskampanjer, fejkade nyheter och annan vilseledande information sprids ofta på internet i allmänhet och i sociala medier i synnerhet.

- Hur kan vi lyfta detta i kollegiet?
- Hur använder vi detta i undervisningen, kopplat till andra ämnen och teman?

Organisation

När elen inte fungerar blir det kallt och mörkt, och elektroniska lås, hissar och larm slutar fungera. I stället för elektrisk belysning använder vi levande ljus.

- Vad händer om det leder till att en brand bryter ut? Elektriska larmsystem fungerar inte, och inte heller automatiska sprinklers.
- Hur hanterar vi lokalerna, och att vi inte kan använda till exempel elektriska lås och elektriska larm?
- Det går inte heller att laga varm mat eller spola i toaletterna. Det kommer inget vatten ur våra kranar.
- Vad behöver vi förbereda och öva för att hantera detta?
- När elen inte fungerar och det råder brist på drivmedel fungerar inte heller sophämtning och leveranser.
- Hur gör vi en plan och övar för ett sådant scenario?